

Brecht Demasure
Bert Woestenborghs

**Terug in handen. Collectieregistratie en -evaluatie
van het Landbouwmuseum Leiedal (Kortrijk)**

Terug in handen

Collectieregistratie en -evaluatie van het
Landbouwmuseum Leiedal (Kortrijk)

Brecht Demasure
Bert Woestenborghs

COLOFON

Terug in handen. Collectieregistratie en -evaluatie van het Landbouwmuseum Leiedal (Kortrijk)

Dit rapport is het resultaat van een samenwerking tussen verschillende partners:
Landbouwmuseum Leiedal vzw, Stad Kortrijk, zuidwest, Provincie West-Vlaanderen en Centrum Agrarische Geschiedenis.

Het project werd uitgevoerd door Brecht Demasure en Bert Woestenborghs onder leiding van prof. dr. Yves Segers, Interfacultair Centrum voor Agrarische Geschiedenis (ICAG), KU Leuven en vzw Centrum Agrarische Geschiedenis (CAG).

Leuven, 2014

Een digitale versie van dit rapport is beschikbaar op
www.HetVirtueleLand.be.

Voor meer informatie:
Brecht Demasure, Centrum Agrarische Geschiedenis vzw
Atrechtcollege, Naamsestraat 63, 3000 Leuven
brecht.demasure@cagnet.be
+32 16 32 35 42

zuidwest

Omslagillustraties: kruiwagen (LEI0795), ossenjuk (LEI0097), slijpsteen (LEI0014) en zaaimachine (LEI0587)

INHOUDSTAFEL

Inleiding.....	3
1 Voorbereiding.....	5
2 Fysieke registratie	7
3 Digitale registratie	11
4 Collectieprofiel	13
4.1 Indeling (COMETA)	13
4.1.1 Artefacten.....	14
4.1.1.1 Gereedschap/uitrusting	14
4.1.1.2 Houders	17
4.1.1.3 Kleding.....	18
4.1.1.4 Meetinstrumenten	18
4.1.1.5 Recreatiemiddelen	18
4.1.2 Kunstobjecten.....	18
4.1.3 Natuurhistorische specimens	19
4.1.4 Vervoermiddelen.....	19
4.1.4.1 Voertuig.....	19
4.1.4.2 Bespanning	19
4.1.5 Andere	19
4.2 Lacunes in de collectie.....	20
4.3 Toestand en volledigheid	20
5 Waardering en selectie.....	23
6 Herbestemming.....	25
7 Bibliografie	27
8 Bijlage	29
8.1 Formulier fysieke registratie CAG.....	29
8.2 Voorbeeld ingevuld Adlib-record	31

Inleiding

Het Centrum Agrarische Geschiedenis registreerde en inventariseerde de collectie van het landbouwmuseum Leiedal op vraag van de gelijknamige vzw. In samenwerking met de stad Kortrijk, zuidwest (voorheen Overleg Cultuur Regio Kortrijk) en de provincie West-Vlaanderen werd een traject uitgetekend om de collectie op een gedetailleerde en wetenschappelijk onderbouwde manier in kaart te brengen. De overeenkomst omvatte een inhoudelijke objectregistratie op wetenschappelijk niveau voor alle objecten in de collectie van het landbouwmuseum. De registratie werd aangevuld met een fysieke objectregistratie op basisniveau, met bijzondere aandacht voor de toestandsbeschrijving van elk stuk. Op basis daarvan werd een collectieprofiel opgesteld en een selectievoorstel gemaakt op zowel inhoudelijke als fysieke elementen. De ontsluiting van de gegevens gebeurde via specifieke online erfgoeddatabanken.

Dit rapport is de neerslag van het registratieproces. Het is opgedeeld in zes hoofdstukken. De eerste twee hoofdstukken zijn praktisch van aard en gaan in op de registratie ter plaatse: de voorbereiding en de fysieke registratie. Het derde hoofdstuk schetst de grote lijnen van de digitale registratie. De meeste aandacht gaat uit naar het collectieprofiel (deel 4). Op basis van het COMETA-model wordt de museumcollectie ingedeeld. In het vijfde hoofdstuk gaan we dieper in op waardering en selectie van de collectie. Ten slotte in hoofdstuk zes worden enkele pistes tot herbestemming aangeboden.

Unieke collectie, maar precarie depotsituatie

Net als vele agrarische collecties in Vlaanderen kreeg de collectie van het landbouwmuseum Leiedal vorm in de jaren 1970 en 1980. Grondlegger en bezieler van het museum was wijlen Joris Buyse (+1998), oud schepen van landbouw voor de stad Kortrijk. Op het domein Leiedal in Bissegem – waar zich ook een manège bevindt – opende in 1987 het landbouwmuseum. Grotendeels verzameld in de regio, bestaat de collectie uit landbouwwerktuigen, gebruikt voor diverse teelten uit de periode 1850-1970. Gemotoriseerde werktuigen zijn amper of niet aanwezig. De collectie illustreerde de evolutie van de werktuigen en hun functie per seizoen, per soort gewas of per diersoort. Aanvullend bevatte de collectie ook objecten gerelateerd aan het dagelijkse leven op de boerderij. De werktuigen, opgesteld in het museum, kregen een inventarisnummer mee. Die inventaris bevatte 559 nummers. De collectie bevatte daarnaast ook ongenummerde items.

Toen in 2006 de manege Leiedal werd uitgebreid, sloot het landbouwmuseum in Bissegem de deuren. Als tijdelijke maatregel werd de collectie gestockeerd op de boerderij van Nic Cattebeke (Heule), sinds 2011 ook voorzitter van de vzw landbouwmuseum Leiedal. De objecten stonden opgeslagen in ongeïsoleerde of bij momenten open loodsen en stallingen waar sinds de verhuis geen toestandsbewaking of jaarlijks onderhoud zoals behandeling tegen houtborende insecten kon gebeuren. De krappe opslagsituatie – de voorwerpen stonden heel dicht bij elkaar – bracht de waarde van de objecten duidelijk in het gedrang. Veel inhoudelijke info zoals opschriften en samenhang dreigde verloren te gaan en door aantasting (roest, houtborende insecten) dreigden ook delen van objecten te verdwijnen. Bij de collectiebeheerders was weinig expertise voorhanden.

Nood aan praktijkgerichte aanpak

Registratie en beschrijving zijn noodzakelijk voor elke collectie. Voor een collectie in nood zoals Leiedal was het vijf voor twaalf. De registratie van de collectie vormde de basis voor elke verdere stap: selectie, keuze, ontsluiting. Het was cruciaal om alle stukken zo uitvoerig mogelijk te registreren en te documenteren, zodat de werktuigen minstens virtueel bewaard bleven. In de zomer van 2013 sloten de vzw landbouwmuseum Leiedal, de Stad Kortrijk, Overleg Cultuur Regio Kortrijk en het Centrum Agrarische Geschiedenis een samenwerkingsovereenkomst voor de registratie van de

landbouwwerktuigen op objectniveau en de digitale ontsluiting ervan. De provincie West-Vlaanderen was ook intensief bij het traject betrokken. De integrale registratie was erop gericht om alle beschikbare objectgebonden informatie te bundelen en te ontsluiten via de erfgoeddatabanken Erfgoedinzicht.be (provincie West- en Oost-Vlaanderen) en HetVirtueleLand.be (Centrum Agrarische Geschiedenis). De expertise van het CAG werd gebruikt om informatie rond types, gebruik en productie aan te duiden. Het CAG stelde een projectmedewerker aan om de opdracht uit te voeren, ondersteund door de stafmedewerker Roerend Erfgoed.

Fasering

Het project liep in verschillende fases:

- Fysieke registratie: oktober 2013 – februari 2014
- Digitale registratie: februari 2014 – april 2014
- Waardering en selectie: mei 2014 – juli 2014
- Ontsluiting: najaar 2014

Het project werd kenbaar gemaakt via diverse kanalen. Het werd opgenomen in de nieuwsbrief van Overleg Cultuur Regio Kortrijk, op de facebookpagina van Erfgoed Kortrijk en CAG en in de nieuwsbrief van CAG (september – oktober 2013). Ook de website van De Leiegouw berichtte over het registratieproject. Tevens werd een vrijwilligersoproep gelanceerd voor hulp bij de collectieregistratie. Ondanks de interesse van een tweetal personen, leverde deze geen resultaat op. Een reden hiervoor was niet meteen duidelijk.

1 Voorbereiding

Locatie

De stad Kortrijk stelde de voormalige brandweerkazerne van Kortrijk-centrum (Rijkswachtstraat 4) ter beschikking als registratieplaats. Het betrof een grote hal, waar vroeger de brandweerwagens stonden, en diverse kleine ruimtes. Die locatie was nagenoeg ideaal en beantwoordde aan de wensen om een landbouwcollectie te registreren, zoals hieronder blijkt.

In oktober 2013 werd het grootste gedeelte van de collectie overgebracht van de boerderij van Nic Cattebeke naar de voormalige brandweerkazerne. Op de boerderij zelf bleven een aantal grotere landbouwwerktuigen staan, te groot om te vervoeren of moeilijk toegankelijk. In januari 2014 werden een aantal kleinere werktuigen – die nog in de stallingen van de boerderij lagen – door de projectmedewerker van CAG overgebracht naar de kazerne.

Aangezien de voorwerpen uit de landbouwcollectie lange tijd gestockeerd waren in weinig ideale omstandigheden, was het noodzakelijk om ze af te stoffen. In het kader van dit registratieproject werden de voorwerpen enkel grondig afgestoft, meestal in de grote hal.

De registratie van de werktuigen gebeurde op een andere plaats dan het afstoffen. Zo verhinderden we – in theorie – het vuil worden van de registratie- en fotografieplaats. Voorwerpen worden best allemaal op één plaats geregistreerd. Voor Leiedal was dat echter niet mogelijk. Voor de kleinere stukken opteerden we voor een vaste locatie (vaste opstelling) in een aparte ruimte. Deze ruimte was amper voorzien van daglicht, waardoor we steeds met kunstlicht werkten. Omdat er geen rechtstreekse lichtinval in de ruimte was, is er op de foto's weinig schaduw te merken. De grotere en zwaardere werktuigen registreerden we in de grote hal waar we gebruik maakten van een mobiele fotografieopstelling. De ruimte met de vaste opstelling was voldoende groot om de afgestofte stukken tijdelijk te stockeren in afwachting van registratie.

Benodigheden

Voor de registratie van de stukken van het landbouwmuseum Leiedal hanteerden we diverse werkinstrumenten en hulpmiddelen. Met betrekking tot het afstoffen van de kleinere stukken, maakten we gebruik van een werkbank. Daarnaast voorzagen we volgend materiaal: vloerborstel, handborstel, stofblik, vuilzakken en stofmasker. Werkhandschoenen beschermden niet alleen tegen het vuil maar ook tegen de soms niet ongevaarlijke werktuigen (mesblad, tanden, pinnen).

Als fotografie-ondergrond gebruikten we een lange, witte tafel van ongeveer 1 meter op 2 meter die voor een wit doek stond. De tafel stond tegen de muur waardoor de stukken – indien noodzakelijk – rechtop konden worden gezet. Het witte doek was ongeveer 3 meter op 3 meter. Voor het schrijfwerk beschikten we over een aparte tafel. Andere hulpmiddelen waren een schrijfplank, schrijfmateriaal, schaar, breekmes, universele tang, schroevendraaier en post-it's. Om de kromming te volgen of om een omtrek te meten, hanteerden we een rolmeter. Voor de hernummering van de stukken (zie verder), gebruikten we labels met gaatje en bevestigden deze met henneptouw aan het werktuig. Voor een optimale registratie is het gebruik van schaallatten noodzakelijk. Vanzelfsprekend beschikten we over een digitale reflexcamera.

Voor het fotograferen van de grotere stukken in de hal gebruikten we twee hekken. Daarover spanden we twee witte doeken van ongeveer 3 meter op 4 meter. Door de constructie van de hekken konden we een hoek maken, wat vanuit fotografiestandpunt interessant was.

De grote werktuigen die achterbleven op de boerderij van Nic Cattebeke werden gefotografeerd met behulp van een mobiele opstelling. Het CAG beschikt over een handig tentoonstellingssysteem dat op nagenoeg elke locatie kan opgesteld worden. Voor de twintigtal stukken die zich op de boerderij bevonden, bleek dit systeem – gezien de moeilijke omstandigheden – ideaal.

De fotografie-opstellingen in de voormalige brandweerkazerne.

2 Fysieke registratie

De fysieke registratie van de stukken van het landbouwmuseum Leiedal startte op 21 oktober 2013 en liep tot 10 februari 2014. In deze periode werd 28 dagen geregistreerd in de brandweerkazerne en 2 dagen op de boerderij van Nic Cattebeke. Tijdens 11 van de 30 registratiedagen kreeg de projectmedewerker hulp van de stafmedewerker Roerend Erfgoed van CAG.

Tijdens het registreren kroop veel tijd in het afstoffen van de objecten. Voorwerpen die jarenlang in een loods of onder een open afdak stonden, verzamelen veel stof en vuil. Het afborstelen van de stukken was een vrij zwaar en minder aangenaam werk dat toch secuur moest gebeuren. Het afstoffen van de voorwerpen is nodig omdat anders stofdraden, vuil en andere plekken te sterk zichtbaar zijn op de foto.

Na het afstoffen en voor het registreren, sorteerden we de kleinere stukken – in de mate van het mogelijke – per thema. Zo groepeerden we alle handwerktuigen met een (lange) steel. Zo konden in één beweging meerdere (tientallen) voorwerpen na elkaar worden gefotografeerd en beschreven.

Door de verhuis van de landbouwwerktuigen van het museum naar de boerderij van Nic Cattebeke in 2006 én door de verplaatsing naar de brandweerkazerne in 2013, ging de onderlinge samenhang van de collectie grotendeels verloren. In de brandweerkazerne stonden de werktuigen kriskras door elkaar opgesteld. In het museum waren de voorwerpen voorzien van een volgnummer die correspondeerde met de inventaris die rond 1990 opgesteld werd.¹ Deze waren meestal met een haakje aan het voorwerp vastgemaakt. Door de frequente verplaatsingen zijn veel volgnummers afgefallen of verloren gegaan. Daarnaast bleek al snel dat het museum over meer items beschikte dan de 559 objecten die in de inventaris stonden opgelijst.

Vandaar dat we beslisten om de volledige collectie te hernummeren. We hanteerden consequent de notatie 'LEI', startend vanaf LEI0001. De papieren labels bevestigden we met een koordje aan het werktuig of object. Uiteindelijk bleek de collectie uit 969 stuks te bestaan. Stukken die te ernstig beschadigd waren, sterk onvolledig bleken of een onduidelijke samenhang hadden, kregen een label LEI9000. In totaal waren er 13 dergelijke gevallen. In totaal werden dus 982 records in Adlib (zie verder) aangemaakt. Maar in realiteit is de collectie nog omvangrijker, omdat identieke objecten of objecten waarvan meerdere stuks voorhanden waren, onder één nummer werden samengebracht. Zo bevatten bijvoorbeeld LEI0687, LEI0688 en LEI0689 respectievelijk 16, 3 en 3 bitten.

¹ *Inventaris Landbouwmuseum Leiedal*, Kortrijk, s.d. [1990?]. Er is ook een studie over landbouwgereedschap in de regio gemaakt, gebaseerd op de collectie Leiedal. Dujardin P., Lapauw M. en Lauwers W., *Studie Landbouwmaterieel in het Kortrijkse*, Marke, 1989.

Links: De samenhang van de collectie ging verloren door de verschillende transporten.

Rechts: Na de registratie werden de tuigen gelabeld en gestockeerd.

Voor de eigenlijke registratie werden de stukken gefotografeerd. Er werden steeds ten minste twee foto's genomen: één basisfoto en één documentatiefoto met schaallat en voorlopig inventarisnummer. Markante details of speciale kenmerken werden steeds afzonderlijk gefotografeerd. Logo's, fabrikantennamen en andere opschriften fotografeerden we steeds apart. In de mate van het mogelijke fotografeerden we de objecten en machines steeds vanuit dezelfde hoek. De objecten werden meestal met de voorzijde naar dezelfde hoek gericht. We fotografeerden de stukken niet frontaal maar enigszins van opzij. Zo is er een beter diepte- en breedtezicht in het tuig en ook meer info in één beeld.

Bij de fysieke registratie ter plekke lag de focus op de fysieke details. In bijlage is het registratieformulier terug te vinden dat CAG gebruikte voor elk object. Het is gebaseerd op de velden die bij het registratieprogramma Adlib moeten worden ingevoerd bij basisregistratie. Er werd naar gestreefd om volgende elementen steeds in te vullen (indien van toepassing):

- Oud inventaris nummer: indien beschikbaar of teruggevonden;
- Objectnaam;
- Vervaardiger;
- Datering van/tot: meestal een tijdsperiode, is een voorzichtige schatting;
- Fysieke beschrijving: de uiterlijke beschrijving van het voorwerp;
- Materiaal: per onderdelengroep;
- Afmetingen: de specifieke en maximale afmetingen (eenheid in centimeter);
- Toestand: algemene conditie (goed, redelijk, matig of slecht), specifieke schadebeelden;
- Compleetheid;
- Opschriften: positie op object, soort opschrift en inhoud van het opschrift;
- Opmerkingen.

Voor landbouwvoorwerpen en –werktuigen zijn heel wat afmetingen redelijk specifiek. Een korte opsomming: omtrek en lengte van stelen en handvatten, diameter en breedte houten wielen, afstand tussen de handvatten, spoorbreedte voor- en achteraan, wielbasis (afstand as voor- en achterwiel), pootbasis (afstand tussen poten van een draagstel), bodemhoogte bij wagens en karren (afstand grond tot bodem bak). Ook afmetingen van essentiële onderdelen werden opgemeten: bij ploegen de lengte van de ploegboom, bij mesbladen de lengte van de messnede, bij een zaaimachine de breedte van de zaaibak... Wat betreft de toestand van het object is er de keuze uit goed, redelijk, matig en slecht. In de beschrijving namen we een korte verantwoording op voor de gemaakte keuze.

Na de registratie werd het label aan het object bevestigd en weggezet. De kleinere stukken van de landbouwcollectie Leiedal werden in dozen opgeborgen en gestapeld op paletten. Zo waren ze veel hanteerbaarder en namen ze minder plaats in beslag. Vanzelfsprekend werd op de dozen genoteerd welke stukken zich in de doos bevonden. De middelgrote stukken werden in een apart lokaal geplaatst, naast het registratielokaal. De stukken werden zo dicht mogelijk bij elkaar gezet om zoveel mogelijk plaats te sparen. De grote en zware stukken werden in de grote hal logisch geordend. Het was niet altijd haalbaar om een volgorde of logica in de gestockeerde objecten te krijgen. Vandaar dat we probeerden om het label steeds duidelijk zichtbaar te laten.

De handwerktuigen namen veel minder tijd in beslag om te beschrijven dan de grotere of complexere tuigen. Gemiddeld registreerden we per dag 30 objecten. Hiervoor werd wel een derde van het aantal registratiedagen met twee personen gewerkt (voor het gezamenlijk afstoffen en vooral voor het transporteren van de zware stukken).

Tijdens de fysieke registratie werden niet alle stukken – die in de papieren inventaris opgelijst stonden – teruggevonden. Een aantal daarvan – waar het inventarisnummer afgevallen is – zal onder een andere correcte naam in de Adlib-inventaris zijn opgenomen. Toch zijn er een aantal stukken die manifest ontbreken zoals bijvoorbeeld de baktroggen (oud inv. nr. 175, 176 en 177), een oogst- en bietenwagen (oud inv. nr. 268), een kachel (oud inv. nr. 322), een afschermingsnet (oud inv. nr. 323) en een koevoet (oud inv. nr. 413). Wellicht zijn er nog enkele andere.

Sommige stukken maakten deel uit van de museale opstelling in Bissegem (zie hoger) en zijn tijdens de verhuis naar de boerderij van Nic Cattebeke niet meegenomen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om een scheidingspilaar (oud inv. nr. 488) en een scheidingswand (oud inv. nr. 489). Andere stukken waren in bruikleen gegeven en keerden na de sluiting van het museum terug naar de oorspronkelijke eigenaar. Over welke stukken en hoeveel objecten het precies gaat, is onduidelijk.

De tuigen werden zorgvuldig in dozen gestopt of opzij gezet.

3 Digitale registratie

Na de fysieke registratie ter plaatse volgde de digitale registratie van de collectie. De fotobestanden werden hernummerd. Ze kregen het objectnummer van het collectiestuk mee: LEI0510_01, LEI0510_02, LEI0510_03... Zo is duidelijk welke foto bij welk object hoort. Sommige foto's werden bewerkt: ze werden bijgesneden of de helderheid en/of het contrast werden aangepast. De fotobestanden werden daarna opgeladen in het collectiebeheersysteem.

De registratie van de collectie van het Landbouwmuseum Leiedal gebeurde in het programma Adlib. Adlib is een collectiebeheersysteem dat internationaal en ook in Vlaanderen door tal van bibliotheken, musea en archieven gebruikt wordt. In opdracht van de Provincies Oost- en West-Vlaanderen ontwikkelde Picturae met Adlib Information Systems als onderaannemer een centrale erfgoedbank en –website die gehost worden in Nederland. De registratiesoftware was toegankelijk via een extern bureaublad (remote desktop via internet). Met andere woorden: de gegevens werden in Leuven ingevoerd, met de nodige expertise dicht bij de hand. De geregistreerde gegevens kunnen worden ontsloten via de website www.erfgoedinzicht.be die aan de centrale databank gekoppeld is. Ook via HetVirtueleLand.be, de erfgoedbank van CAG, wordt de informatie voor een breed publiek ontsloten.

De gegevens van de collectie werden ingevuld volgens het Invulboek van MovE (Musea Oost-Vlaanderen in Evolutie).² Die handleiding voor digitale collectie- en objectregistratie is gebaseerd op internationale standaarden. Het biedt richtlijnen voor een vierhonderdtal velden in Adlib. Voor elk veld voorziet het Invulboek een uitgebreide toelichting. Het Invulboek maakt het onderscheid tussen een minimale, een basis- of een uitgebreide registratie. Zelf gingen we uit van de basisregistratie. Wat betreft uniforme naamgeving van de stukken en de materialen gingen we zoveel mogelijk uit van de Art&Architecture Thesaurus van Getty Research Institute, die ook in het Nederlands beschikbaar wordt gesteld door de Rijksdienst voor Kunsthistorische Documentatie (RKD) in Den Haag (www.aat-ned.nl). Heel wat objectnamen – vooral landbouwgerelateerd – zijn echter nog niet in de thesaurus opgenomen. Dit project kadert in een ruimer project waarbij de verrijking van AAT een van de doelstellingen is. De registratie van de collectie van het Landbouwmuseum Leiedal zal dus bijdragen tot het aanvullen van de landbouwconcepten in AAT.

Concreet werd er voor elk voorwerp een nieuwe objectfiche aangemaakt. De nummers komen overeen met de volgnummers die aan het object door CAG werden gegeven. Ze lopen van LEI0001 tot en met LEI0969 en van LEI9001 tot en met LEI9013. Alle informatie beschikbaar via de fysieke registratie werd nauwgezet ingevoerd in de databank, verspreid over verschillende tabbladen. De foto's werden geselecteerd en aan de juiste objectfiche gekoppeld. Aanvullende info werd mee in de fiches opgenomen. Het – voor CAG – belangrijkste veld is dat van de beschrijving. In dit veld wordt de werking van het voorwerp beschreven alsook zijn historische ontwikkelingscontext. Hier werd het meeste aandacht aan besteed. We namen één keer contact op met de huidige bedrijfsleiders van constructeur Verhoest in verband met de cichoreiploeg (LEI0007) van Henri Verhoest. Zij hadden echter geen extra informatie (meer).

Het aantal beschrijvingen in de databank per dag varieerde naargelang er meer of minder kon worden overgenomen van andere gelijkaardige beschrijvingen. Gemiddeld werden er per dag 20 nieuwe records aan de databank toegevoegd. Dat aantal lag hoger naarmate het ging om eenvoudige beschrijvingen of gelijkaardige voorwerpen.

² *Invulboek MovE*, www.museuminzicht.be/public/musea_werk/invulboek/

Tijdens het fotograferen was er veel aandacht voor opschriften (LEI0005).

Een tabakpaard (LEI0602) en een graanschop (LEI0626).

4 Collectieprofiel

Plaatsbezoeken aan het landbouwmuseum Leiedal door Bert Woestenborghs (CAG) in 2006 en Johan Vansteenkiste (provinciale landbouwcollectie Bulskampveld) in 2011 onderstreepten de waarde van de collectie. Vele objecten bleken nog gaaf en met alle toebehoren nog aanwezig. De collectie is vrij homogeen opgebouwd en documenteert op een coherente manier een groot aantal teelten. Ze bezit als collectiegeheel een hoge intrinsieke waarde. De collectie beschikte over een aantal duidelijke lijnen, is regionaal opgebouwd en is zo goed als volledig. Daarmee behoorde de collectie, samen met bijvoorbeeld de collectie van het voormalige gemeentelijk landbouwmuseum Heuvelland, tot één van de potentiële referentiecollecties voor Vlaanderen.

4.1 Indeling (COMETA)

De indeling van de collectie in deelcollecties van het landbouwmuseum gebeurde aan de hand van het COMETA-model. Dat is een praktisch model dat voor en door cultureel-erfgoedinstellingen werd ontwikkeld om iedereen in Vlaanderen die een collectiebeschrijving wil maken, te ondersteunen.³ De drie niveaus van de COMETA-materiaaltypes werden als bovenbouw integraal behouden. Bert Woestenborghs (CAG) werkte het onderliggende niveau uit om het roerend erfgoed van landbouw, voeding en platteland in kaart te brengen. Als onderbouw werden naargelang het themaveld (landbouw, voeding, ambacht/beroep/gebruiker) afwisselende onderverdelingen gebruikt. Het roerend landbouwerfgoed werd – behalve voor het aparte COMETA-materiaaltype voertuigen – ondergebracht bij de categorie artefacten. Dit type is op haar beurt ingedeeld in gereedschap/uitrusting, houders en meetinstrumenten. Het COMETA-type vervoermiddelen is opgesplitst in voertuigen en bespanning.

Indeling materiaaltypes COMETA		
Materiaaltype	Bovenbouw Landbouwmuseum Leiedal	
Tekstmateriaal	-	
Beeldmateriaal	-	
Audiovisueel materiaal	-	
Objectmateriaal	Artefacten	Gereedschap/uitrusting
		Houders
		Kleding
		Meetinstrumenten
		Recreatiemiddelen
	Kunstobjecten	
	Natuurhistorische specimens	
	Vervoermiddelen	Voertuig
		Bespanning
	Andere	

Bron: D. Coppoolse, B. De Nil en H. Verstappen, *Cometa. De elementen van het model*, Brussel, 2011. Werkdocument provincie West-Vlaanderen.

De collectie van het landbouwmuseum Leiedal – uitsluitend objectmateriaal – is volgens het COMETA-model in te delen in vijf materiaaltypes: artefacten, kunstobjecten, natuurhistorische specimens, vervoermiddelen en andere. De klemtoon ligt daarbij duidelijk op de types artefacten en – in mindere mate – vervoermiddelen. Zowel qua aantal, volume als waarde bevat het materiaaltype

³ Achtergrond en meer info via www.faronet.be/dossier/cometa.

artefacten de voornaamste stukken. De objecten in de afdelingen kunstobjecten en natuurhistorische specimens zijn kleinschalige onderdelen van de collectie.

We hanteren drie labels voor de rudimentaire indeling van de collectie:

- A: de belangrijkste werktuigen zijn aanwezig en bieden een staalkaart van de voornaamste ontwikkelingen van die welbepaalde landbouw- of voedingssector;
- B: enkele werktuigen zijn aanwezig maar zijn niet volledig, enkele voorname collectiestukken ontbreken;
- C: slechts enkele stukken zijn aanwezig.

4.1.1 Artefacten

4.1.1.1 Gereedschap/uitrusting

Voor een technische collectie zoals die van het landbouwmuseum Leiedal ligt de klemtoon vooral op gereedschap en uitrusting. Voor de duidelijkheid is deze in drie subniveau's opgesplitst:

- Landbouw;
- Voeding;
- Ambacht/beroep/gebruiker.

4.1.1.1.1 Landbouw

Het themaveld landbouw is opgedeeld in een aantal grote functies of bewerkingen:

1. Grondbewerking;
2. Mestverwerking/bemesting;
3. Plantbescherming/onkruidbestrijding;
4. Zaaien/planten;
5. Oogsten;
6. Bewerken en reinigen;
7. Verwerken (niet-voeding).

Deze hebben betrekking op een algemene of een teeltspecifieke bewerking. Onderscheiden gewassen in de collectie zijn onder andere: graan, aardappelen, bieten, cichorei, schorseneren, erwten, vlas, tabak en hooi/grasland. Uiteraard zijn er ook voorwerpen die voor meerdere teelten dienen. Tot slot is voor elk object een graad van mechanisering van toepassing: handwerktuig, externe mechanische aandrijving, externe elektrische aandrijving of zelfaandrijvend.

- Grondbewerking

De collectie bevat de voornaamste werktuigen voor het bewerken van de grond. Zowel tuigen getrokken door het paard als handwerktuigen zijn aanwezig. Er zijn 7 cultivatoren (brekers), zowel met als zonder wielen. Er zijn ook 10 ploegen (waaronder een radploeg, raamploeg, voetploeg, wentelploeg), maar niet alle bestaande modellen zijn aanwezig. Voor het zaaiklaar maken van de bodem zijn er een 11-tal eggen zowel uit hout als ijzer. Daarnaast zijn er ook slepen en hurdes. De collectie beschikt over 5 veldrollen. Wat betreft handwerktuigen voor grondbewerking, zijn er onder meer schoppen, hakken en drainageschoppen aanwezig.

Label: A

- Mestverwerking/bemesting

Ook wat betreft mestverwerking en bemesting van gewassen is de landbouwcollectie goed voorzien met een 20-tal collectiestukken. De voornaamste voorwerpen zijn: beerlepel, beerroerder, mesthaak, beerpomp, beerkar en aan- en afvoerbuizen van beerpompen. Daarnaast zijn er ook 2 kunstmeststoffenstrooiers.

Label: A

- Plantbescherming/onkruidbestrijding

Met betrekking tot bescherming van gewassen en bestrijding van insecten en ander ongedierte bevat de landbouwcollectie diverse interessante werktuigen. Zo zijn er handspuiten, rugspuiten, verstuivers en tonsputten aanwezig. Voor het bestrijden van onkruid zijn er (veel) verschillende schoffeltuigen en schoffelmachines. De nadruk ligt hierbij op de manuele werktuigen, maar er zijn ook enkele tuigen door het paard getrokken. Het landbouwmuseum bevat een uitgebreide verzameling vallen en klemmen.

Label: A

- Zaaïen/planten

De collectie beschikt over een kleine doch vrij volledige verzameling werktuigen gebruikt voor het zaaïen en planten. Onder meer voor de teelt van graan, aardappelen en bieten is materiaal aanwezig. Hieronder vallen zaaimachines meerrijig getrokken door het paard (2), zaaimachines meerrijig manueel aangedreven (3), zaaimachines eenrijig manueel aangedreven (2) en een zaaibak. Voor het planten van knollen zijn 2 aardappelplantmachines aanwezig. Daarnaast zijn er ook 2 planthouten en een plantboor aanwezig.

Label: B

- Oogsten

Voor de oogst zijn er diverse werktuigen beschikbaar, zowel handwerktuigen als door het paard getrokken machines. Zo is er voor de graanbouw een pik (6), pikhaak (8), haargerei, sikkels (9), zeis (3) en pikbinder aanwezig. Sommige voorwerpen werden ook gebruikt voor het maaien van grasland en verwerken van hooi: maaimachine, zeis, hark, hooivork en hooikeerder. Verder is er ook een slijtmachine voor vlas getrokken door het paard. Aardappelen worden geoogst met behulp van een werprooimachine (2), rooivorken, rooihaken en schepvorken. Ook voor de oogst van nijverheidsgewassen is er materiaal aanwezig: 3 rooiploegen (waarvan 2 voor cichorei en schorseneren), cichoreischepvorken, schoffelploegen (erwten) (2), bietenontkop- en rooimachine, rooimachine voor bieten, bietenrooivork (9), rooitang en schepvorken.

Label: A

- Bewerken en reinigen

Wat betreft de bewerking van landbouwteelten, beschikt het landbouwmuseum over een kleine representatieve verzameling. Voor de bewerking van graan is er onder andere de dorsmachine (5), dorsvlegel (4) en korenmolen. De reiniging van het graan gebeurt met hulp van de zeef (10), wanmolen (4) en wan (4). Met betrekking tot vlas is er onder andere een eg, repel, hark, boothamer, hekel en zwingelplank. Voor de bewerking van tabak is er een snijmachine (5), tabaknaald, tabakhaakje (100), tabakpaard, tabakkar en rijgmachine. Deze verzameling tabak biedt een staalkaart van de tabaksteelt in Zuid-West-Vlaanderen.

Label: B

- Verwerken (niet-voeding)

Voor de verwerking van niet-voeding gerelateerde objecten beschikte de collectie over enkele tuigen. Zo zijn er een aantal hakselmachines en –snijders en strosnijmachines bewaard voor de verwerking van stro, groenvoeder en maïs. Voor de teelt van bieten is er minstens een hakselaar en versnipperaar.

Label: C

4.1.1.1.2 Voeding

Het themaveld voeding is op haar beurt ingedeeld in een onderliggende structuur.

1. Verwerken;
2. Bereiden (algemeen);
3. Bereiden (specifiek);
4. Consumeren;
5. Conserveren.

Deze worden verder ingedeeld naar het specifieke product. Tot slot is er andermaal voor elk object de graad van mechanisering: handwerktuig, externe mechanische aandrijving, externe elektrische aandrijving en zelfaandrijvend.

- Verwerken

Onder verwerking wordt de omzetting van een basisproduct (bijvoorbeeld graan) naar een intermediair product (bijvoorbeeld bloem) verstaan. De landbouwcollectie bevat enkele graanmolens. Aardappelen worden verwerkt tot veevoeder met de aardappelrasp, kneusmolen of met stamper (6).

Wat betreft zuivelverwerking is de landbouwcollectie goed uitgerust. Nagenoeg het volledig ontromingsproces van melk is aanwezig. Zo zijn er melkzeven (5), roomemmer, roomteilen (2), tuimel- en draaikarnen (4) en ontromers (3). Er is ook een melkkrukje. Voor de verwerking van vlees zijn hakmessen, messen, vleeshaken en vleesmolens (2). Er zijn ook koffiemolens (6) in de collectie aanwezig.

Label: A

- Bereiden (algemeen)

Voor het klaarmaken van eten en drank is er afdoende materiaal. Zo zijn er onder andere hakborden, messen, brodmessen en hakmessen. Daarnaast zijn er ook kookpotten (4), sauspannen (3) en braadpannen (2), koffiemolens (6) en vleesmolens (2).

Label: B

- Bereiden (specifiek)

Voor de specifieke bereiding van voeding beschikt de collectie over enkele voorwerpen. Vooral de boterproductie springt in het oog. Zo'n 20-tal voorwerpen zijn immers gerelateerd aan de productie van boter: boterkuip, boterpot (6), boterspatel (3), boterstamper (6), boterstempel (2) en botervloot en –vorm (3). Er is ook een kneedmachine voor boter. Daarnaast zijn er ook bak- en taartvormen, ovenpalen en ovenhaken, gebruikt door de bakker.

Label: A

- Consumeren

Wat betreft eten en drinken is de collectie goed voorzien. Zo zijn er onder andere potten, servies, messen, lepels, glazen, tassen, melkbekers (veld) en koffiekannen aanwezig. Opvallend is ook de soepterrine, toonbankkurkentrekker en veldfles.

Label: B

- Conserveren

Met betrekking tot het bewaren van voeding beschikt de collectie over enkele aardewerken potten, zoals bijvoorbeeld boterpotten (6), voorraadmanden en een vleeskuip.

Label: C

4.1.1.1.3 Ambacht/beroep/gebruiker

In de collectie is een vrij uitgebreide verzameling objecten aanwezig gerelateerd aan een specifiek ambacht of beroep. In principe is deze collectie op te delen volgens twee methoden: enerzijds volgens de aard van het object: bewerking/verwerking, werkplaatsinrichting, verkoop/winkelinrichting en vervoer. Anderzijds is er de indeling volgens beroep. Het spreekt voor zich dat sommige objecten bij meerdere ambachten thuishoren.

Talrijke voorwerpen zijn gerelateerd aan het beroep van schrijnwerker en timmerman. Zo bevat de collectie 2 werkbanken en 2 gereedschapskoffers (waarvan één gevuld met schrijnwerkersmateriaal). Er zijn zagen, schaven, trekmesen, hamers, beitels, schroevendraaiers, bijlen, boren... In de collectie zijn ook voorwerpen van de (hoef)smid, bouwvakker, loodgieter, garelenmaker, schoenmaker, klompenmaker, kuiper, wagenmaker en touwslager aanwezig. Hun materiaal is evenwel onvolledig en beslaat vooral handwerktuigen.

Label: C (B voor schrijnwerker/timmerman)

Er zijn een aantal objecten die betrekking hebben op de verzorging van het vee. Zo is er een tondeuze, blokstaarttang en paardenmuts (paard), ooglapen, muilkorven en hoevenmessen voor het kappen van koehoeven (rundvee), biggenben, tandenknipper en neusringen (varken), merkringen (pluimvee) en een wolschaar (schaap). Dit is materiaal gebruikt door de smid, schaapscheerder of veearts.

Label: C

4.1.1.2 Houders

In de collectie van het landbouwmuseum zijn diverse recipiënten of houders terug te vinden. Ook deze worden opgesplitst:

- Landbouw;
- Voeding;
- Ambacht/beroep/gebruiker.

4.1.1.2.1 Landbouw

Specifieke recipiënten voor de graanteelt zijn de schepbakken (4). Voor het bemesten van de teelten zijn er beertonen en beerkuijen. Recipiënten voor dierenvoeder zijn nadrukkelijk aanwezig in de collectie. Zo zijn er haverzakken en eetbakken (paard), eetbakken voor biggen (6), voederbakken

voor varkens (3), voederbakken in verschillende varianten voor pluimvee en een drinkemmer. Voor het opvangen van veevoeder zijn er voedertonnen beschikbaar.

Label: A

4.1.1.2.2 Voeding

Ook voor de zuivelproductie zijn er specifieke houders beschikbaar. Zo zijn er melkbussen (5), melkkannen (11) en melkimmers (2). Er is ook een raapmandje voor eieren. De brouwer maakt gebruik van een bierton en een bierstoel.

Label: A

4.1.1.2.3 Ambacht/beroep/gebruiker

Voor de persoonlijke hygiëne zijn de bedpan en de wastail de recipiënten die voorkomen in de collectie. Tot slot is er een mooie maar beperkte collectie lichtbronnen. Er zijn petroleumlampen (5), kaarslantaarns (2), carbidlampen (5) en een kaarsenhouders.

Label: C

4.1.1.3 Kleding

Wat betreft kleding en schoeisel is de collectie matig uitgerust met 1 smidskleed, 2 zaaikleden en 3 paar klompen (man/vrouw/kind).

Label: C

4.1.1.4 Meetinstrumenten

Zowel op het landbouwbedrijf als in de handel en verkoop is het belangrijk meet- en weegtoestellen bij de hand te hebben. De landbouwcollectie bevat een beperkte maar gevarieerde selectie: brugbalans (3), weegschaal (4), veerbalans (3), unster (1) en eierweegschaal (2). Er zijn ook gewichten (weegelementen) in de collectie aanwezig.

Label: B

4.1.1.5 Recreatiemiddelen

Op het vlak van sport/spel/vrije tijd zijn er slechts enkele voorwerpen in de collectie. Zo is er een set petanqueballen, croquet en krulbol.

Label: C

4.1.2 Kunstobjecten

Voor decoratie en huisinrichting beschikt de landbouwcollectie over enkele wandversieringen en één schoolplaat. Deze hebben echter een heel geringe waarde.

Label: C

4.1.3 Natuurhistorische specimens

De landbouwcollectie bevat een verzameling opgezette dieren (35), die hoofdzakelijk bestaat uit vogels en kleine dieren van het platteland. De meeste zijn in matige tot zeer slechte staat. In de collectie zijn stalen vlas, tabak en graan.

Label: C

4.1.4 Vervoermiddelen

Onder vervoermiddelen worden alle tuigen gerekend die rijden, rollen, varen, glijden of vliegen.

4.1.4.1 Voertuig

Voertuigen worden ingedeeld in:

- Niet-bespannen voertuig;

Het landbouwmuseum Leiedal beschikt over een vrij kleine maar coherente verzameling vervoermiddelen. De nadruk ligt duidelijk op kleinere tuigen: kruiwagens (5), steekkarren (4), een handkar en een slede. Voor transporteren van tonnen is een bierboom aanwezig (brouwer). Varkens werden met behulp van de varkensren (2) vervoerd.

Label: B

- Bespannen voertuig.

De grotere voertuigen zijn: boerenwagen, driewielkar (2), beerkar, tabakkar en traamkar. Deze zijn echter allemaal in slechte staat. Andere objecten die verband houden met bespannen vervoer zijn een woelgetuig, wagenwip, krik, zakkenlift.

Label: C

4.1.4.2 Bespanning

Het paardengetuig is zeer goed vertegenwoordigd in de collectie. Er is een indrukwekkende verzameling garelen (15), haam- en zwenghouten (31), bittes (5) en tuigwerk (10). Er zijn ook 2 zweepen. Nagenoeg alle varianten haam- en zwenghouten zijn aanwezig. Ook voor runderen is bespanning nadrukkelijk in de collectie aanwezig. De nadruk ligt vooral op de trekkracht: garelen (5) en jukken (8).

Label: A

4.1.5 Andere

De collectie van het landbouwmuseum Leiedal bevat ook enkele verzamelingen die moeilijk onder één noemer te plaatsen zijn. Zo is er een verzameling van losse onderdelen waarbij moeilijk uit te maken valt, waar ze bijhoren. Ook de kapotte stukken horen hier thuis.

Label: C

4.2 Lacunes in de collectie

Uit het korte bovenstaande overzicht blijkt dat de landbouwproductie en –verwerking in zeer veel facetten aanwezig is in de landbouwcollectie Leiedal. Collecties met een A-label zijn, ingedeeld onder artefacten afdeling gereedschap, grondbewerking, mestverwerking/bemesting, oogsten en plantbescherming/onkruidbestrijding (allemaal bij landbouw) en verwerking en bereiden (specifiek) (bij voeding). In de afdeling houders hebben landbouw en voeding een A-label. Enkel bespanning heeft in de indeling vervoersmiddelen een A-label. Over alle afdelingen heen stellen we vast dat voorwerpen met betrekking tot graanbouw en paardenhouderij vrij veel voorkomen.

Voorts zijn er een aantal belangrijke lacunes in de collectie. Zo is er zeer weinig tot geen aandacht voor de tuinbouw en fruitteelt. Ook voorwerpen over de hopteelt ontbreken volledig in de collectie. Chronologisch gezien bestaat de collectie wat landbouw betreft quasi uitsluitend uit voorwerpen uit de periode 1850-1950. Objecten gerelateerd aan het huishouden zijn meestal iets recenter. Sommige dateren uit de jaren 1970-1980. Maar over het algemeen kunnen we stellen dat de ontwikkelingen op het vlak van landbouw vanaf de tweede helft van de twintigste eeuw ontbreken in de collectie.

*Objecten in verband met graanteelt en bespanning komen relatief veel voor.
Links: wanmolen (LEI0731), rechts: zwenghout (LEI0531).*

4.3 Toestand en volledigheid

Tijdens het registratieproces werd de toestand en de compleetheid (volledigheid) van de collectiestukken nagegaan. We hanteerden dezelfde begrippen als Adlibhet MovE-involboek (www.museuminzicht.be/involboek). Via de Erfgoedstatstool ontwikkeld in opdracht van de Provincie West-Vlaanderen in het kader van een onderzoek en verder uitgebouwd tot een “out of the box”-toepassing m.m.v. Packed vzw en de vijf Vlaamse Provincies is het mogelijk om de collectie door te lichten.⁴

Wat betreft toestand, kwam volgend resultaat uit de bus:

- Goed: 305 objecten (31%);
- Redelijk: 204 objecten (20%);
- Matig: 381 objecten (38%);
- Slecht: 92 objecten (9%).

⁴ Zie: www.projectcest.be/index.php/Handleiding_Erfgoedstats.

Wat betreft compleetheid, zijn dit de cijfers:

- Compleet: 801 objecten (82%);
- Incompleet: 169 objecten (17%).

Hieruit kunnen we afleiden dat ongeveer de helft van de objecten zich in een degelijke toestand bevindt. De meeste schadegevallen hielden verband met de aanwezigheid van houtborende insecten (al dan niet actief), het voorkomen van roest, slijtage en materiaalverlies.

Sommige stukken zijn onvolledig zoals deze wan (LEI0021) of slecht bewaard zoals dit dubbel planthout (LEI0186).

5 Waardering en selectie

Waardering is een logisch vervolg op registreren en tegelijk ook een noodzakelijke basis voor verdere actie zoals selectie. Specifieke aanleiding voor een waardering van de Landbouwcollectie Leiedal was immers het feit dat de collectie huisde in een voorlopig onderkomen en herbestemming noodzakelijk was.

Recent werden in Nederland inspirerende initiatieven ontplooid om het waarderen van objecten en (deel)collecties beter te doen aansluiten op de veranderende maatschappelijke fenomenen en daarmee ook de kijk op erfgoed. Dat resulteerde onder meer in de publicatie *Op de museale weegschaal. Collectiewaardering in zes stappen* die een nieuwe systematiek van waardering beoogt, weliswaar voortbordurend op bestaande waarderingsmethodes en -criteria.⁵ Hierbij worden vier groepen van criteria onderscheiden. In de eerste plaats zijn dat de formele of fysieke kenmerken van het object (toestand, compleetheid, herkomstinformatie en graad van zeldzaamheid). Toetsing aan deze kenmerken leidt tot een beschrijving, maar nog niet tot een waardering. Daarvoor zijn er de drie groepen criteria die betrekking hebben op de cultuurhistorische, de sociaal-maatschappelijke en de gebruikswaarde. Omdat een verdere beschrijving te ver zou leiden, verwijzen we voor meer gedetailleerde informatie naar het bijgevoegde waarderingsdocument van de collectie en natuurlijk de reeds vernoemde publicatie. In principe zijn ze alle drie gelijkwaardig, maar om tot het cultureel erfgoed te behoren dient het object tenminste aan één criterium uit de groep cultuurhistorisch te voldoen. Bovendien hoeven niet alle criteria van toepassing te zijn. Het artistieke element bijvoorbeeld – dat valt onder het cultuurhistorische aspect – is in een traditionele landbouwcollectie zoals Leiedal inderdaad van ondergeschikt belang en kan dus hoofdzakelijk worden weggelaten. Belangrijk is ook het referentiekader waarbinnen wordt gewaardeerd. Voor de Landbouwcollectie Leiedal werd geprobeerd om de objecten te kaderen in enerzijds het Westvlaamse en anderzijds het Vlaamse erfgoedveld. In de publicatie wordt tenslotte in een zesstappenplan concreet uitgewerkt hoe men het best de waardering van objecten en (deel)collecties aanpakt. In de mate van het mogelijke werd voor Leiedal het voorgestelde stramien gevolgd. Maar er dient hierbij wel voor ogen te worden gehouden dat de tijdsduur beperkt was tot enkele weken wat natuurlijk niet toeliet om de waardering ten gronde aan te pakken.

Daarom ligt de nadruk niet zozeer op een volledige kwalitatieve waardering (met een beschrijving van betekenis) als wel op een eerder kwantitatieve benadering met een rangorde van 0 tot en met 4. De 0 staat dan voor de laagste waardering en de 4 voor de hoogste. Wanneer het op basis van de bij CAG aanwezige expertise niet mogelijk was om een gefundeerde waardering te maken, werd een ? opgetekend. Op die manier kreeg elk object een eindcijfer toebedeeld. Wel werd ervoor geopteerd om enerzijds een theoretische waardering mee te geven, zonder rekening te houden met mogelijke belemmeringen inzake bewaring, interesse enz. Tegelijk werd ook een “praktische” waardering meegegeven die deze elementen wel in rekening bracht en bijgevolg dus vaak een lager cijfer kreeg. Omdat de collectie ook vele huishoudelijke en ambachtelijke voorwerpen bevatte waarvoor de expertise niet altijd direct aanwezig was, werd hiervoor geen cijfer toegekend, maar een voorlopig ?. Tot slot werd ook bijkomend bij gelijkaardige objecten verwezen naar de andere objectnummers. Op die manier is het mogelijk om snel een overzicht te krijgen van de andere vergelijkbare objecten.

Hierna volgt de aanhef van het waarderingsdocument voor de objecten LEI0001 tot en met LEI0020 dat meteen toont wat er werd gewaardeerd, welke criteria werden gehanteerd en wat de uiteindelijke slotsom per object is geworden.

⁵ Versloot A., *Op de museale weegschaal: collectiewaardering in zes stappen*. Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, Amersfoort, 2013.

Tabel 1: Waardering collectie Landbouwmuseum Leiedal (LEI0001-LEI0020)

Identificatiegegevens		Themaveld	Referentie kader		Criteria			(Fysieke) Kenmerken				Waardering		Relatie/ verband LEI...
Objectnr.	Objectnaam		W- VI.	VI.	Histo- risch	Infor- matief	Type/ model	Toestand	Compleet	Zeldzaam	Herkomst /duiding	Theor. CAG	Prakt. Expert	
LEI0001	Boothamer	Landbouw	4	3	3	1	3	goed	compleet	2	1	2	2	61 171-178
LEI0002	Bietenschepvork	Landbouw	3	3	3	1	3	goed	compleet	2	1	2	2	
LEI0003	Bietenrooivork	Landbouw	3	3	3	1	3	goed	compleet	2	1	2	2	
LEI0004	hark	Landbouw	3	3	3	1	3	matig	compleet	2	1	3	2	
LEI0005	Radploeg	Landbouw	4	3	3	1	3	goed	compleet	2	1	3	3	
LEI0006	Schoffelmachine (manueel)	Landbouw	3	3	3	1	3	goed	compleet	2	1	2	2	724 9;10;11 8;10;11 8;9;11 8;9;10
LEI0007	Rooiploeg (cichorei)	Landbouw	4	3	3	1	3	goed	compleet	3	1	3	3	
LEI0008	Schepbak (graan)	Landbouw	3	3	3	1	3	goed	compleet	2	1	2	2	
LEI0009	Schepbak (graan)	Landbouw	3	3	3	1	3	goed	compleet	2	1	2	2	
LEI0010	Schepbak (graan)	Landbouw	3	3	3	1	3	matig	compleet	2	1	2	2	
LEI0011	Schepbak (graan)	Landbouw	3	3	3	1	3	goed	compleet	3	1	3	3	
LEI0012	Bierboom	Ambachten	?	?	3	1	3	goed	incompleet	?	1	2	?	
LEI0013	hooihark (manueel, hout)	Landbouw	3	4	3	1	4	goed	compleet	3	1	3	3	
LEI0014	Slijpmolen (maaimachine)	Landbouw	2	3	3	1	3	goed	incompleet	2	1	2	2	
LEI0015	Molbord	Landbouw	3	3	3	1	3	goed	incompleet	3	1	3	3	
LEI0016	Poederverstuiver (manueel)	Landbouw	3	3	3	1	3	goed	incompleet	2	1	2	2	18 16 20;21 19;21
LEI0017	Hakselsnijder	Landbouw	2	3	3	1	3	matig	compleet	3	1	3	3	
LEI0018	Poederverstuiver	Landbouw	3	3	3	1	3	matig	compleet	2	1	2	2	
LEI0019	wan	Landbouw	3	3	3	1	3	slecht	compleet	2	1	2	1	
LEI0020	wan	Landbouw	3	3	3	1	3	slecht	compleet	2	1	2	1	

6 Herbestemming

In de gegeven omstandigheden is het niet langer mogelijk om de collectie Leiedal fysiek samen te houden. De huidige eigenaar vzw Leiedal heeft hiervoor geen geschikte locatie. Bovendien is het niet langer de ambitie om met de collectie nog een museaal beleid uit te werken. Het is dus absoluut de bedoeling dat de objecten een nieuwe bestemming vinden. Dit proces van herbestemming past evenwel niet meer binnen het kader van het inventarisatieproject. Daarom worden hieronder summier de krachtlijnen weergegeven waarbinnen zal worden gehandeld.

In de eerste plaats worden musea gecontacteerd met een regionale of nationale erkenning waarvan het bestuur mee door een gemeentelijke of provinciale overheid wordt gedragen. Zeker de objecten die de hoogste waardering krijgen, moeten hier onderdak kunnen vinden. Vervolgens wordt contact opgenomen met niet erkende, private collectiebeheerders. Er zijn immers nog heel wat andere erfgoedcollecties in Vlaanderen die nog actief zijn op het themaveld landbouw, platteland en voeding. In een derde fase wordt als het ware opendeur gehouden. De herbestemming zal breed worden gecommuniceerd zodat alle geïnteresseerden een kijkje kunnen komen nemen voor het ophalen van wat voor hen interessant lijkt. In geen enkel geval wordt een financiële vergoeding gevraagd. De zeer lage prijszetting weegt immers niet op tegen de bijkomende administratieve afhandeling. Uiteindelijk zullen de resterende objecten die geen herbestemming gevonden hebben – met toestemming van de vzw – worden vernietigd.

7 Bibliografie

Berlijn J. en Van Wingerden L., *Landbouwwerktuigkunde*, 4de druk, Zwolle, 1957.

Coppoolse D., De Nil B. en Verstappen H., *Cometa. De elementen van het model*, Brussel, 2011.

Devliegheer L., *Landelijk en ambachtelijk leven. Provinciaal Museum Bulskampveld Beernem*, 3de druk, Brugge, 1998.

Dujardin P., Lapauw M. en Lauwers W., *Studie Landbouwmaterieel in het Kortrijkse*, Marke, 1989.

Eloy A., *Oud landbouwgereedschap*, Gent, 1983.

Erfgoedbank HetVirtueleLand, CAG, 2014 (www.hetvirtueleland.be)

Erfgoedbank Erfgoedinzicht, Provincie West- en Oost-Vlaanderen, 2014 (www.erfgoedinzicht.be)

ID-DOC, Identificatie Documenten, MOT, 2014 (www.mot.be/w/1/index.php/IDDOCNI/IDDOC).

Inventaris Landbouwmuseum Leiedal, Kortrijk, onuitgegeven, s.d. [1990?].

Lindemans P., *Geschiedenis van de landbouw*, 2 dln., 2de druk, Antwerpen, 1994.

Riemer G., Bakker Arkema P. en Huisman L., *Handboek voor landbouwwerktuigen en trekkers*, 2 dln., Zwolle, 1957.

Ten Kate-Von Eicken B., *Keukengerei rond 1900: antiek en curiositeiten uit grootmoeders tijd*, Helmond, 1990.

Van Leuven E., *Oude tuinbouwvoorwerpen uit de Mechelse groentestreek 1900-1970*, Sint-Katelijne-Waver, 1995.

Van Loy A. en Van Loy L., *Landbouwmechanica*, Antwerpen, 1951.

Veenman's Agrarische Winklerprins, 3 dln., Wageningen, 1952-1957.

Versloot A., *Op de museale weegschaal: collectiewaardering in zes stappen*. Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Amersfoort, 2013.

Weyns J., *Volkshuisraad in Vlaanderen. Naam, vorm, geschiedenis, gebruik en volkskundig belang der huishoudelijke voorwerpen in het Vlaamse land van de Middeleeuwen tot de Eerste Wereldoorlog*, 4 dln., Beerzel, 1974, fotografische herdruk 1999.

8 Bijlage

8.1 Formulier fysieke registratie CAG

LANDBOUWMUSEUM LEIEDAL

Oud inv. nr.

Nieuw inv. nr. LEI

Fotonr.

Objectnaam

Vervaardiger

Datering

Fysieke beschrijving

Materialen

Afmetingen

Datum registratie

Datum verwerking

Objectnr.

Afb.nr.

Toestand

Volledigheid

Opschrift: positie

Opschrift: soort

Opschrift: inhoud

Opschrift: methode

Opmerking

8.2 Voorbeeld ingevuld Adlib-record

LEI0007

IDENTIFICATIE

Objectnummer	LEI0007
Objectnaam	Rooiploeg (cichorei)
Bijzonderheden	Volgens de inventaris van het landbouwmuseum is dit een cichorei- en schorsenerenrooiploeg.
Titel	Door het paard getrokken werktuig voor het rooien van cichoreiwortels

BESCHRIJVING

De cichoreiteelt was vergelijkbaar met de bietenteelt. De vruchtbare zandleemstreek van Zuid-Vlaanderen kende hierin een lange traditie. De knollen werden na het oogsten gewassen, versneden en gedroogd in de typerende asten die hoofdzakelijk in het zuiden van West-Vlaanderen waren opgesteld. Het eindproduct gebruikte men als surrogaat voor koffie, in de recentere periode verwerkt men uit cichorei vooral inuline voor de aanmaak van fructose. Het rooien van de cichoreiwortels gebeurde zoals bij de suikerbieten in het najaar, van half oktober tot in december. Onder meer deze rooiploeg was een enorm hulpmiddel, weliswaar alleen bij relatief droge weersomstandigheden. De knollen werden door de dubbele staaf letterlijk opgelicht en vervolgens afgeworpen.

VERVAARDIGING/DATERING

Vervaardiger	Verhoest, Henri
Plaats	Rumbeke
Datering van	1901
Datering tot	1940

FYSIEKE KENMERKEN: FYSIEKE BESCHRIJVING

Rechte ploegboom met trekregelaar en trekhaak met een in de hoogte verstelbaar loopwiel, een cirkelvormige schijf, kouter, rooielementen en één staart met twee handvaten.

FYSIEKE KENMERKEN: MATERIALEN

Onderdeel	Materiaal	Bijzonderheden
ploeg	ijzer	
handvat	hout	

FYSIEKE KENMERKEN: AFMETINGEN

Onderdeel	Afmeting	Waarde	Eenheid
ploegboom	lengte	128	cm
wiel	diameter	26	cm
wiel	breedte	4.5	cm
schijf	diameter	29	cm
zool	lengte	77	cm
max	lengte	216	cm
max	breedte	62	cm
max	hoogte	116	cm

OPSCHRIFTEN

<i>Soort</i>	<i>Inhoud</i>
fabrikant	HENRI VERHOEST / LANDBOUWMACHIENEN- EN / DONDELSCHERMEN / RUMBEKE VOSSEMOLEN

NUMMERS

<i>Soort</i>	<i>Inhoud</i>	<i>Organisatie</i>
Oud inv. nr.	241	Landbouwmuseum Leiedal

TOESTAND/CONSERVERING

Compleetheid	compleet Bijzonderheden:
Toestand	goed Bijzonderheden: sporen van roest, functioneert nog

REPRODUCTIE

Zie <http://www.erfgoedinzicht.be/landbouwcollectie-leiedal/LEI0007> voor meer foto's en beschrijvende info.

CENTRUM AGRARISCHE GESCHIEDENIS

Atrechtcollege
Naamsestraat 63
B-3000 Leuven

Tel. 016 / 32.35.25

contact@cagnet.be
www.cagnet.be
www.HetVirtueleLand.be